

Отже, підводячи підсумок, можемо констатувати, що хоча попереднє (досудове) слідство і дізнання тісно пов'язані між собою, однак діяльність органів досудового розслідування як у формі дізнання, так і у формі попереднього (досудового) слідства, мала свої особливості. Діяльність органів досудового розслідування у формі дізнання мала забезпечувальний характер по відношенню до попереднього (досудового) слідства [5]. І лише на теперішній час дізнання отримало однаковий процесуальний статус щодо попереднього (досудового) слідства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Статут Кримінального Судочинства 1864р. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/3137/>
2. Уголовно-процесуальний кодекс РСФСР от 25.05.1922г. Електронний ресурс: Режим доступу: <http://docs.cntd.ru/document/901757376>
3. Кримінально-процесуальний кодекс 1960р. Електронний ресурс: Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KD0007.html
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 2012р. Електронний ресурс: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
5. Іскендеров Е.Ф. Становлення та розвиток діяльності органів досудового розслідування за Статутом Кримінального Судочинства 1864р. та їх місце у кримінально процесуальному доказуванні. / Електронний ресурс: Режим доступу: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2014_Iskenderov.pdf

*Р. Г. Пєсцов
кандидат юридичних наук
доцент кафедри правознавства та
галузевих юридичних дисциплін
НПУ імені М. П. Драгоманова
В.І.Євтушик
студентка 2 курсу ОР Магістр
факультету політології та права
НПУ імені М.П. Драгоманова
(м. Київ)*

СУБ'ЄКТ ТА СУБ'ЄКТИВНА СТОРОНА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ ЗА СТ.299

В українському законодавстві закріплені принципи гуманного ставлення до тварин. Одним з основних принципів державного управління в галузі охорони і сталого використання об'єктів тваринного світу є здійснення користування тваринним світом способами, що не допускають жорстоке поводження з тваринами, відповідно до загальних принципів гуманності. Правове регулювання в області полювання і збереження мисливських ресурсів повинно ґрунтуватися на принципі використання мисливських ресурсів із застосуванням знарядь полювання і способів полювання, відповідних вимогам гуманності і запобігання жорстокого поводження з тваринами.

Жорстокість по відношенню до тварин сприяє формуванню у громадян, особливо у неповнолітніх, почуття байдужості до страждань живих істот, закріплює у суб'єкта ниці

прагнення, породжує агресивність і насильство по відношенню до оточуючих. Жорстоке поведження з тваринами веде до деформації психологічних якостей людини і моральної деградації особистості, створення живильного середовища для здійснення більш тяжких злочинів.

Вивчення особистості злочинця, який вчинив жорстоке поведження з тваринами, свідчить про те, що великий відсоток осіб, які вчинили насильницькі і корисливо-насильницькі злочини, будучи в неповнолітньому віці, неодноразово катували тварин. Жорстокість приймала у цих осіб стійкий характер і перетворювалася в рису особистості, що згодом сприяло вчиненню правопорушень.

У кримінально-правовій науці досить укоріненою є точка зору про розуміння суб'єктивної сторони злочину як психічного відношення злочинця до здійснюваних дій і наступних наслідків, передбачених нормами Кримінального кодексу України. До ознак суб'єктивної сторони прийнято відносити наступні елементи: вину, мотив, мету і емоції.

Приступаючи до характеристики суб'єктивної сторони складу злочину, представляється необхідним впершу чергу розглянути провину як найбільш важливий для цілей кваліфікації злочину елемент.

Провина - це психічне ставлення особи до здійснюваного ним конкретного суспільно небезпечного діяння і до його суспільно небезпечних наслідків, виражене у формі умислу або необережності [7, с. 583].

З аналізу статті 299 Кримінального кодексу України виходить, що ознакою суб'єктивної сторони даного кримінально-правового складу законодавство закріпило умисну форму вини. При цьому диспозиція даної статті не дозволяє однозначно розмежувати форми умислу, з яким відбувається дане діяння: на прямий (якщо особа усвідомлювала суспільну небезпеку своїх дій у вигляді катування тварин, що виражаються в побитті, перетині батогом, задушенні, сковуванні рухів і т.п.; використанні тварин з метою позанаукових дослідів; організація боїв з участю тварин та інших болісних змагань; стравлюванні тварин між собою; тренування і дресирування тварин, пов'язаних з їх мукою; болісного умертвіння, в тому числі спалення живцем, і т.п. [2, с. 234], передбачала можливість або неминучість настання суспільно небезпечних наслідків і бажала їх настання) і непрямий (якщо особа усвідомлювала суспільну небезпеку своїх дій, передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків, не бажала, але свідомо допускало ці наслідки або ставився до них байдуже).

Огляд наукової юридичної літератури показує, що думка вченого середовища неоднозначна у визначенні форми умислу, з яким відбувається жорстоке поведження з тваринами. Є як представники позиції про прямий форми умислу даного злочину, наприклад, М.П. Журавльов, Б.В. Здравомислов, З. А. Незнамова, Е.В. Сєрьогіна, [3; 4; 6; 7; 10], так і представники тієї точки зору, що даний кримінально-правовий склад відбувається з непрямим умислом (Е. Н. Федик, А. І. Рарог, М. В. Талан) [6; 8; 10].

Думка про пряму форму умислу, закладену в конструкцію складу злочину, передбаченого статтею 299 Кримінального кодексу України, поділяють і правозастосовні органи.

На нашу думку, більш правильно видається точка зору, згідно з якою суб'єктивна сторона жорстокого поведження з тваринами характеризується прямим або непрямим умислом. Адже диспозиція розглянутого складу злочину побудована таким чином, що винний розуміє, що жорстоко поводить з твариною, усвідомлює можливість або неминучість її загибелі або каліцтва і має намір заподіяти такі наслідки (прямий умисел) або свідомо допускає їх настання або ставиться байдуже (непрямий умисел). Тому категоричне судження про пряму форму умислу тут недоцільно, а його точне визначення можливо в залежності від обставин тієї чи іншої ситуації.

Наступним елементом суб'єктивної сторони розглянутого складу злочину є мотив його скоєння, під яким розуміють зумовлені конкретними потребами і бажаннями внутрішні спонукання, що зумовлюють у індивіда рішучість вчинити злочин [11, с. 222].

Стаття 299 Кримінального кодексу України пов'язує настання кримінальної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами, якщо воно було пов'язане з хуліганськими або корисливими спонуканнями. Під кримінально караними діяннями, вчиненими з хуліганських спонукань, слід розуміти умисні дії, спрямовані проти особистості людини або його майна, які здійснюються без будь-якого приводу або з використанням незначного приводу. Хуліганські спонукання означають бажання протиставити себе суспільству, висловити зневагу до встановлених правил поведінки, нормам моралі і моральності [9, с. 283].

На думку С. І. Нікуліна і Н. І. Пікурова, хуліганськими спонуканнями жорстокого поводження з тваринами є ті обставини, коли в діях винної особи присутній відкритий, демонстративний, безпричинний прояв жорстокості по відношенню до тварини, за умови, що злочинець ігнорує зауваження оточуючих його людей про неприпустимість його діянь відносно тварин [3, с. 607]. А. Н. Ігнатов ж, в свою чергу, вважає, що такі спонукання виражаються тоді, коли тварини вбиваються, калічаються заради задоволення бажання споглядати їх муки, або заради задоволення бажання продемонструвати зневагу нормами моралі. А.І. Чуча зазначає, що хуліганськими спонуканнями визнаються такі, які свідчать про відкрите, демонстративне, безпричинне прояві жорстокості до тварин, коли винний протиставляє себе оточуючим його людям, ігнорує зауваження інших про неприпустимість його протиправних дій» [5, с. 583].

Відштовхуючись від аналізу представлених точок зору, можна відзначити, що проблеми з ідентифікацією хуліганських спонукань при кваліфікації діяння, яке містить ознаки жорстокого поводження з тваринами, немає. Розуміння даного мотиву досить одноманітне як в науковому середовищі, так і в практиці, які сходяться в тому, що хуліганські спонукання виражаються при жорстокому поводженні з тваринами в прагненні винної особи знехтувати нормами моралі і моральності, які склалися в суспільстві в сфері гуманного поводження людини з тваринами.

До мотиву вчинення злочину, що виражається в жорстокому поводженні з тваринами, стаття 299 Кримінального кодексу України відносить і корисливе спонукання. Корисливий мотив несе в собі дві складові: бажання збагатитися і бажання заощадити кошти, уникнути витрат за рахунок кого-небудь. Перший аспект корисливого спонукання, на думку А. Н. Ігнатова, С. І. Нікуліна, Н. І. Пікурова [3, с. 607-608], З. А. Незнамова [7, с. 655], стосовно ст. 299 ККУ слід розуміти як отримання винним матеріальної вигоди при проведенні боїв між тваринами, коли стягується плата з глядачів або робиться ставка на переможця (тоталізатор). Корисливі спонукання можуть припускати також прагнення особи позбутися матеріальних зобов'язань (повернення боргу, оплата послуг). Прикладом другого випадку прояви користі при жорстокому поводженні з тваринами є умертвіння тварин особою, що відмовився в цілях економії від послуг фахівця-ветеринара.

Хуліганський або корисливий мотив при кваліфікації діяння за кримінально-правовим складом, передбаченим статтею 299 Кримінального кодексу України, відіграє ключову роль. Його відсутність в діях особи не породжує існування даного злочину.

Дані елементи не викликають будь-яких труднощів при кваліфікації діяння, яке містить ознаки жорстокого поводження з тваринами, як злочини, але мають важливе значення. Так, мета вчинення жорстокого поводження з тваринами поставлена в залежність від мотиву, а емоції лише додатково розкривають психологічну сторону мотивації злочинця.

При хуліганських спонуканнях при здійсненні злочинцем жорстокого поводження з тваринами переслідується мета, спрямована на нехтування нормами моралі і моральності, у сфері гуманного поводження людини з тваринами в сучасному суспільстві; при корисливих спонуканнях - отримання матеріальної вигоди при здійсненні злочинцем цього діяння.

Розглянувши кожен елемент суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого статтею 299 Кримінального кодексу України, зазначимо таке. При кваліфікації діяння, яке

містить ознаки жорстокого поводження з тваринами як злочину, слід звертати увагу на ту обставину, що даний кримінально-правової склад може характеризуватися не тільки виною в формі прямого умислу, а й непрямого. Категоричне судження про прямій формі умислу тут недоцільно, а його точне визначення можливо в залежності від обставин тієї чи іншої ситуації.

Розуміння наукового середовищем інших елементів (мотиви, мета, емоції) суб'єктивної сторони розглянутого складу злочину досить одноманітно: хуліганські спонукання або корисливий мотив - ключові ознаки даного складу злочину.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України. Стаття 299. Жорстоке поводження з тваринами.
2. Авдеева, Л. В. Кримінально-правова характеристика жорстокого поводження з тваринами [Текст] / Л. В. Авдеева - 2015. - № 3. - С. 232-240.
3. Журавльов, М.П. Кримінальне право. Частина Загальна та Особлива [Текст]: підручник / М.П. Журавльов, під ред. А.І. Рарога. - 7-е изд., Перераб. і доп. - М.: Юрайт, 2012. - 728 с.
4. Здравомислов, Б.В. Кримінальне право. Частина Особлива [Текст]: підручник / Б.В. Здравомислов. - М.: Юрайт, 2013. - 680 с.
5. Іногамова-Хегай, Л. В. Кримінальне право. Особлива частина [Текст]: підручник /Л.В.Іногамова-Хегай, А.І. Рарог, А.І. Чуча. - М.: МАУП, 2014. - 796 с.
6. Казанцев, С.Я. Кримінальне право [Текст] / С.Я. Казанцев [и др.]. - М.: Академія, 2013. - 352 с.
7. Козаченко, І. Я. Кримінальне право. Особлива частина [Текст]: підручник / І.Я. Козаченко, З. А. Незнамова. - М.: Юрайт, 2014. - 864 с.
8. Подройкін, І.А. Кримінальне право [Текст]: в 2 т. Т. 2. Особлива частина / відп. ред. І.А. Подройкін, Е.В. Серьогіна, С.І. Улезько. - 2-е изд., Перераб. і доп. - М.: Издательство Юрайт, 2013. - 787 с.
9. Серьогіна, Е.В. Кримінальне право [Текст]: в 2 т. Т. 2. Особлива частина / Є.В. Серьогіна. - М.: Наука, 2013. - 960 с.
10. Сундурова, Ф. Р., Талан, М. В. Кримінальне право. Частина Особлива [Текст]: підручник / відп. ред. Ф. Р. Сундуров - М.: Проспект, 2012. - 722 с.
11. Худяков, С.С. Кримінальне право. Частина Особлива [Текст]: підручник / С.С. Худяков. - М.: Юрайт, 2013. - 595 с.

Г. М. Степанова
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри досудового розслідування ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ
О.С. Степанов
кандидат юридичних наук, доцент
Національної академії внутрішніх справ
(м. Київ)

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА СУЧАСНІСТЬ

У перші роки існування УСРР законодавчий досвід регулювання питань судочинства було зазначено у Положенні про народний суд Української Соціалістичної